

Lek – Introduktion

”Barns lek – Vuxnas ansvar!

Leken bland barnen borde vara självklar – med är den alltid det?

Tänker vi pedagoger att leken skall fungera av sig själv?

Ser vi vår egen betydelse för att det skall bli lek bland barnen?

Tar vi leken för given?

Kallar vi allt barn gör för lek?”

Ylva Andersson – projektledare Lek för livet, föreningen Lekfrämjandet

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden. I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen...

Förskolans uppdrag, Lpfö 98 rev 11 s6

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter...

Förskolans uppdrag, Lpfö 98 rev 11 s6

Att leka är kul, att leka är utvecklande! Genom leken bearbetar och processerar barnen sina intryck och upplevelser. De lär, förstår och utforskar sin omvärld i leken. Att leka är viktigt!

Leken har ett väsentligt utrymme när det gäller barnens tid i förskoleverksamheten. Förskolan behöver ge goda förutsättningar för lek för att gynna barnens utveckling. Då ger leken upplevelser och kunskaper mening. När vi ger utrymme för leken så ger vi också utrymme för lustfyllt lärande. Pedagoger ska vara delaktiga i barnens lek för att stödja barnet i dess sociala utveckling, ge barnet förutsättningar till nya begrepp och samspel med andra. Barns lek och lärande kan behöva utvidgas med material, uppslag, idéer, vi bidrar med ramar och förutsättningar för att utveckla eller stimulera leken och lärandet.

Ibland är det svårt att få till leken. Att samsas, göra lekregler, få till turtagande, bestämma roller och komma på innehåll kan vara komplicerat och utmanande. Ibland blir vår uppgift att hjälpa den som inte kommer in i leken, se till att alla involverade har det bra i leken eller hjälpa barnen att tolka och förstå varandras lekintentioner.

I denna kategori har vi samlat anpassningar och tips som har med lek på förskolan att göra.

LEK - Syfte och planering

LEK - Förutsägbarhet

LEK - Organisation och struktur

LEK - Delaktighet

LEK - Kravanpassning

LEK - Miljö som främjar lek

LEK - Positiv förstärkning

För dig som vill läsa vidare följer här några bok- och länktips:

Lek för livet - Birgitta Knutsdotter Olofsson
Lärandet bor i lusten - Margaretha Öhman

BLOGG: Ylva Andersson. "Barn som inte leker-Lek för livet"

www.ipa-sweden.org

Lekfrämjandet IPA – International Play Association. Ideell förening som arbetar för barns rätt till lek efter barnkonventionens principer.

<https://www.spsm.se/stodmaterial-forskola/start---stodmaterial-forskola/lek/>

SPSM – Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för alla barns rätt till lärande och utveckling i tillgängliga miljöer. Denna sida innehåller bl a filmer med Margareta Öhman, barnpsykolog, om lekutveckling och vuxnas roller och ansvar för barns lek.

UTKAST

LEK - Syfte och planering

Det är bra när vi i personalen får till diskussioner och reflektion om syftet med det vi gör i förskolan. Att diskutera varför barnen leker och tillsammans fundera vad som händer i de lekande barnen hjälper oss att skapa goda förutsättningar för lek och utveckling. Att ha en gemensam bild av leken och lekens syfte hjälper oss att prioritera mellan vad vi ska göra och inte göra, den kan ge oss riktning i vårt arbete och hjälpa oss lösa problem. Ibland kan det kännas självklart varför vi gör saker på ett visst sätt, andra gånger är det mer oklart och diffust.

Det kan därför vara en god idé att sätta sig ner och tillsammans formulera ett övergripande syfte. Med ett gemensamt syfte och ett uttalat mål blir det lättare att planera verksamheten med goda förutsättningar för lek inomhus och utomhus.

Definiera syfte och delmål:

- Hur ser vi på leken? Vad är lek? Har vi samma bild i arbetslaget?
- Vilka syften har leken? Vad barnen ska lära sig i samband med leken, använd de fyra f:en för kunskap: Är det fakta, förmågor, färdigheter eller förtrogenhet de ska utveckla i samband med den tid för lek som arbetslaget ordnar?
- Vilka positiva effekter kan leken ha? Besluta er för vilka positiva effekter ni vill se av leken.
- Går det att formulera mål och delmål kopplat till leken på vår förskola, finns det saker vi kan pröva och utvärdera? Besluta om ett antal konkreta åtgärder arbetslaget ska genomföra som i sin tur ska leda till de positiva effekterna.
- Är det något särskilt vi vill prioritera just nu i vår verksamhet?
- Följ upp åtgärderna återkommande för att se om de ger den effekt som avsågs
- Kom överens om hur pedagoger ska agera i samband med leken

Organisera och skapa förutsättningar:

- Hur ser leken ut idag på vår förskola?
- Vilken typ av lekar leker barnen? När? Strukturerat och fritt?
- Hur kan vi skapa förutsättningar för lek?
- Vilka områden behöver vi utveckla?
- Finns det barn som behöver extra stöd och hjälp? Hur ser vi till att de får det?
- Vad är det vi behöver hjälpa dem med?
- Vad behöver barnen få möjlighet att träna på?

Uppföljning och utvärdering:

- Vad fungerar bra på vår förskola när det gäller lek inne och utomhus?
- Vad fungerar mindre bra och hur kan vi lösa det?
- Får barnen rätt stöd och lämpliga utmaningar?
- Organiserar vi våra dagar på ett sådant sätt att vi skapar förutsättningar för lek?

Identifiera utvecklingsområden:

- Vad vill vi utveckla?
- Kan vi formulera en lista med sådant som bidrar till rolig och utvecklande lek?

- Finns det digitala hjälpmedel som kan underlätta i leken?
- Behöver vi stöd i diskussionerna? Kan vi ta hjälp av någon (förskolechef, specialpedagog, handledare, extern kollega, psykolog)?
- Vem är ansvarig för uppföljning?

Avslutande frågor:

- Fokuserar vi på problem eller lösningar?
- Behöver vi planera in mer tid för att prata om hur arbetslaget ska ordna bra förutsättningar för barns lek?
- Behöver vi en struktur för våra diskussioner?
- Behöver vi stöd i diskussionerna? Kan vi ta hjälp av någon – förskolechef, specialpedagog, handledare, kollega från annat arbetslag, psykolog?

Exempel på delmål och aktiviteter:

Delmål	Aktiviteter
Låta barnen utveckla goda relationer med fler kamrater genom lek	Samarbetsövningar, aktivitetskort, ledarstyrda lekar exempelvis "Hunden och benet", "Kom alla mina kycklingar"
Främja problemlösning - Minska konflikter	Introducera, träna och påminna om problemlösningstrategier. Prata med och förbered barn med plan A, plan B och plan C-lösningar. Förebygg problemsituationer.
Lära känna varandra/skapa vi-känsla	Planera och strukturerar lekar som hjälper barnen lära känna varandra: namnsånger/ramsor/lekar.
Skapa lustfylld lek och gemenskap	Sångelekar, rörelsesånger, regellekar
Utmana normer	Se över material och miljöer Observera vad som avgör vilka lekar barnen väljer och skapa en ordning för hur lekar och aktiviteter kan väljas av barnen för att ge alla tillgång och möjlighet till den lek och aktivitet som erbjuds. Exempel: turordning, varva stationer,
Barnen utvecklar språk genom lek	Jobba med sagor, rim, bokstäver, lek med ramsor, nonsensrim, välj regellekar som främjar lek med språket

LEK – Förutsägbarhet

För att skapa en miljö med förutsättningar för trygg, lugn, kreativ, stimulerande lek är det bra med förutsägbarhet. En känsla av att veta vad som kommer att hända upplevs som positiv kontroll, självkontroll. Med ökad självkontroll ökar våra möjligheter att samarbeta och utforska.

Att vara organiserade och strukturerade är ett sätt att jobba för trygghet och förutsägbarhet både för barn och personal. Med en tydlig struktur kan vi hjälpa många barn på förskolan. Vi ger ledtrådar om vad som ska göras, vi försöker skapa begriplighet, tydlighet och överblick – vi skapar en förutsägbarhet. Om vi kan få till en bra, synbar struktur för de situationer som barnen leker i underlättar vi för alla barn att hänga med och vara delaktiga, vissa behöver det särskilt. Det är bra om vi kan skapa tydliga ledtrådar kring vad som gäller i de situationer och vid de platser som leken utspelar sig.

Att låta aktiviteter eller situationer ha en återkommande struktur avlastar barnen. Förutsägbarhet stöttar minnet och hjälper till att ”kroka fast” eller kategorisera det som ska hända. Betyder det att exempelvis alla utomhuseftermiddagar behöver se precis likadana ut, nej så behöver det inte vara. Återkommande element och inslag är dock bra för att skapa trygghet och förutsägbarhet.

Vi kan göra leksituationer och aktiviteter förutsägbara genom att:

- **använda återkommande och tydlig inledning och avslut.**
Med hjälp av en klocka, ramsa, sång kan vi signalera aktivitetens start. Sen kan vi använda oss av talade instruktioner och bildstöd för att hjälpa barnen att få förutsättningar och förståelse för vad som kommer hända. Det kan vara en bra att ha en aktivitet som samlar ihop och avslutar inför nästa moment
- **tydliggöra leken eller aktivitetens upplägg** genom dagsschema, bild på innehåll och talad instruktion.
- **ha en återkommande ram-struktur** som varierar inom ramen - sång – introduktion - valtavla - aktivitet - avslut.
- **i förväg komma överens om var pedagogerna ska finnas, var de behövs och vad de ska göra under leken/aktiviteten.** Sen behöver vi kommunicera detta: ”-Om ni behöver hjälp finns jag i köket.” ”-Jag står borta vid gungorna om det är något.” ”-Jag kommer att gå runt, kommer att titta till er alla, men i tur och ordning.”
- **tydliggöra hur barnen ska göra för att få hjälp i sin lek eller vid problem.**
Till vem ska de vända sig?

LEK - Organisation och struktur

Tydlig organisation och struktur är ett viktigt stöd både för barn och personal. Vi ger ledtrådar om vad som ska göras, försöker skapa begriplighet, tydlighet och överblick. Om vi kan få till en bra och visuell struktur skapar vi förutsättningar för barnen att delta i lek och aktiviteter. För vissa barn som behöver mycket förutsägbarhet kan denna struktur utgöra skillnaden mellan en bra och dålig dag i förskolan.

En återkommande struktur stöttar minnet och hjälper till att "kroka fast" eller kategorisera det som ska hända och det som hänt. Betyder det att alla dagar och aktiviteter behöver se likadana ut? Nej så behöver det inte vara. Återkommande element och inslag är dock bra för att skapa trygghet och förutsägbarhet.

För att skapa ännu bättre förutsättningar för barns lek kan en ingång kan vara att titta på en leksituation som fungerar bra och en som fungerar sämre. Vad skiljer dessa situationer åt? Vad, i struktur och organisation, kännetecknar den situation som fungerar bättre och kan överföras till den situation som fungerar sämre?

Tips för att strukturera lek

- Genom att ha återkommande rutiner skapar vi förutsägbarhet.
- Det är viktigt att tydligt markera start och avslut. Vi kan till exempel ha en uppstarts- och avslutningssång, aktivitet, ramsa, rutin, som ramar in leken/aktiviteten.
- Det är bra om vi gör strukturen synlig. Berätta vad som ska hända, åskådliggör med bildstöd eller med hjälp av föremål.
- Pedagogers deltagande i lek och aktiviteter kan ha en strukturerande funktion. Pedagogen kan vara med för att vara en rollmodell och en förebild, visa hur man kan tänka, säga och göra.
- Observera vilka lärmiljöer och vilka strukturer som finns idag och hur de bidrar till samspel och samarbete mellan barnen. Vad kan vi bygga vidare på? Vad kan vi göra annorlunda?

Tips för att genom miljön hjälpa till att strukturera leken

- Hur hjälper vi barnen att veta var de ska vara? Hur kan vi göra det begripligt med talad instruktion och bildstöd? Fundera kring var vi vill att barnen ska vara, hur skapar vi förutsättningar för det?
- Hur kan vi hjälpa barnen att fokusera på det vi vill? Går det att lyfta fram det vi vill fästa uppmärksamheten på? Går det att avskärma sig, stänga dörren, ta bort/gömma saker som konkurrerar om uppmärksamhet.
- Hur många vuxna bör vi vara? Vad blir deras primära uppgift under aktiviteten?
- Var rör vi oss? Vi vet säkert var det pågår ett duplobyggande som behöver peppning och uppmuntran eller var vi behöver finnas att kunna viska en uppmaning eller påminnelse. Var behöver vi finnas för att det ska vara enkelt att be om hjälp att lösa en konflikt om det skulle behövas. Vi vill försöka ligga steget före i vår planering, att känna till vad som vanligtvis händer och brukar behövas när vi leker. På så vis kan vi på förhand bygga in detta i vår struktur, exempelvis genom hur vi väljer att placera oss eller hur vi lägger upp innehåll, aktiviteter eller pauser i.

- Bra om vi tydligt märker upp var leksaker och material finns och ska stå. Är materialet tillgängligt och lätt att plocka fram och bort?
- Hur mycket stimuli och intryck ger miljöerna? Behöver vi rensa i miljöerna så att de blir tydligare och mer lätta att sortera i för barnen?

UTKAST

LEK - Delaktighet

Att få vara med och vara delaktiga är något som många av oss uppskattar. När vi känner att vi får vara med och påverka ökar vårt engagemang och intresse för aktiviteten eller projektet. Detsamma gäller såklart också för barn. Att få vara delaktiga och kunna påverka ökar motivationen och sannolikheten att barnen vill delta.

Vid leksituationer finns gott om tillfällen att låta barnen träna på delaktighet, att få bestämma och göra val.

Vi kan

- tydliggöra olika valbara aktiviteter under lekstunder med bildstöd eller whiteboard, där barnen sedan får välja genom att sätta dit en markör med det egna namnet eller en bild.
- ha en aktivitetstavla som synliggör stationer eller rum som erbjuds. På en sådan kan man också markera hur många som ryms vid varje aktivitet. Där kan barnen välja själva genom att sätta sitt namn vid vald station.
- ha lekbiljetter som barnen väljer och sedan använder vid respektive lekstation.

Möjligheterna är många och bara fantasin sätter gränser, men vi behöver så klart fundera över hur vi arbetar med barns delaktighet att påverka möjligheterna till lek på förskolan på ett sätt som är genomförbart och schyst för både barn och personal. Det är viktigt att vi hittar en nivå som är hållbar och fungerar. Delaktighet behöver inte innebära att en får bestämma över allt. Det behövs balans. Vi som vuxna ansvarar för att besluta om och planera för helheten, vi står för ramar och struktur, men anstränger oss också för att hitta moment och områden som barnen kan styra.

Delaktighet kan se väldigt olika ut. Det kan vara i det stora, men också i det lilla:

- Vi kan ha olika förutbestämda aktiviteter som barnen får att välja mellan, eller olika varianter av samma aktivitet.
- Vi kan låta barnen bestämma hur vi ska transportera oss. "Idag får Erik bestämma på vilket sätt vi går till kullen, som elefanter eller som hästar."
- Vi kan ha färdiga korgar med material och föremål anpassade för olika former av lek som barnen får samlas vid och plocka med sig.
- Vi kan ha aktiviteter som är bestämda av pedagogerna men där själva utförandet styrs av barnen: "-Vilket mönster ska vi bygga idag?" "-Vad ska det föreställa?"
- Barnen kan ges tillfälle att rösta mellan olika alternativ, att uttrycka en åsikt eller önskan. Vi kan ha hela önskesamlingar eller önskeaktiviteter, där någon eller några barn, med vår hjälp, tillsammans får planera och styra. Det finns många sätt för barn att kunna uttrycka sig genom röstning: lägga bollar i korgar som symboliserar olika aktiviteter/ ja eller nej mm, digitala röstningar via appar i surfplatta som samtidigt visas på storskärm, (tex. Menti, Voxvote, VoteUp, etc.).

Det är fint om vi lyckas skapa ett utrymme som barnen kan påverka men också viktigt att hålla koll på att det inte blir för svårt. Kraven som ställs kan vara utmanande, men

behöver alltid vara rimliga för barnen att leva upp till. Barn måste även ges chans till reellt inflytande, det vill säga att deras synpunkter verkligen tas tillvara på och att barnen ser att deras möjlighet till delaktighet och påverkan också ger direkta effekter.

UTKAST

LEK - Kravanpassning

Vi vill hjälpa barnen i förskolan att utvecklas så mycket som möjligt. Förskolan är första steget i utbildningskedjan där vi ska arbeta för att främja ett livslångt, lustfyllt lärande. Vi jobbar pedagogiskt för att få barnen att prova saker som de ännu inte kan, att träna och testa sådant de inte tidigare gjort. Vi ska stötta barnen att utveckla förmågor såsom att kunna planera och genomföra aktiviteter, utveckla sin fantasi och lösa problem, att kunna fungera tillsammans med andra, turtagning och socialt samspel, att kunna bilda sig en överblick och kunna förstå vad som ska hända härnäst, att kunna fokusera och koncentrera sig. Vi vill hjälpa barnen med detta så att de får en ökad självständighet och möjlighet att vara med att påverka.

Det är ingen mening att ha för högt ställda krav. Vi lär oss inte när ribban ligger för högt, vi lär oss av lämpliga utmaningar med lämpligt stöd. Det blir därför väldigt viktigt att vi ställer krav på ett sådant sätt att barnen kan fixa dem. Att lyckas med det är en pedagogisk utmaning!

I samband med lek i förskolan vill vi ställa krav som barnen kan leva upp till. Om vi inte får till en god matchning mellan barnets nuvarande förmåga och utvecklingsnivå samt de krav och förväntningar som personalen ställer kan det uppstå problem. I ett sådant läge kan vi fundera på:

- Behöver vi sänka kravnivån och göra uppgiften/eller situationen lättare för barnet?
- Behöver kravnivån höjas för att göra uppgiften svårare, mer utmanande och engagerande?
- Behöver vi släppa kravet helt och hållet för stunden och närma oss situationen eller uppgiften på nytt vid ett annat tillfälle, då både vi och barnet är bättre förberedda?
- Är leken eller aktiviteten som erbjuds intressant och meningsfull för barnen? Har vi tagit reda på vad barnen är nyfikna på och vilka lekar och aktiviteter som faktiskt lockar dem? Det skiljer mellan att skapa en miljö ur ett barnperspektiv (vuxnas bild av vad vi tror och tycker att barn behöver) eller ur ett barns perspektiv (barns egen bild och berättelse om vad de behöver). En miljö som inte lockar och engagerar skapar mer och fler krav på barnen att anpassa sig vilket i många fall inte alls är gynnsamt.

Kravanpassning kan göras på många olika nivåer. Vi kan exempelvis anpassa uppgiften, hur mycket jämfört med hur lite stöd vi ger barnet, anpassa situationen och omgivningen, anpassa vilken tid på dagen vi presenterar uppgiften, med mera. Att hitta en fungerande kravnivå för såväl de enskilda barnen som barngruppen i stort är ett ständigt pågående arbete som kräver nyfikenhet, uthållighet och kreativitet av personalen.

När vi planerar aktiviteter och leksituationer bör vi tänka igenom vilka krav vi ställer vid olika tillfällen. Finns det förutsättningar för olika typer av lek? Motsvarar materialet och miljön barnens förmågor och nivå? Det kanske fungerar för de allra flesta

barnen, men de som ännu inte på egen hand hittar stimulerande aktiviteter kanske behöver ett tillrättalat alternativ med extra tydliga instruktioner eller vuxenstöd. Ger vi inte barnet som behöver uppstartshjälp stöd så lägger vi ribban för högt. Har vi som mål att alla ska komma igång med fri lek så behöver vi ha alternativ och tankar om vad vi kan göra för att stötta de som just idag har svårt att nå det ställda kravet.

Vi behöver flera sätt att kunna ställa krav på. Ibland blir det inte som vi har tänkt, då är det viktigt att vi tittar på vad som skedde, var missade vi i våra krav? när var de inte matchade med barnens förmågor och hur kan vi ställa kravet på ett annat sätt?

Vi kan kravanpassa genom att till exempel:

- **Förbereda och tydliggöra.** Är någon del av leken eller aktiviteten för svår för barnen? Kan vi i högre grad förbereda, förklara och tydliggöra? Kan vi ge ett alternativ till dem som ännu inte bemästrar uppgiften, till exempel att "-De som inte har pysslat med såna här fjädrar börja med att titta på oss andra och fundera över vad ni ska göra"?
- **Skapa en ökad delaktighet.** När man är delaktig och får påverka ökar motivation och engagemang. Kan vi i styrda lekar ha delar i vilka man får välja mellan olika alternativ?
- **Satsa på samhörighet.** Det är ofta lättare att göra saker tillsammans. Att exempelvis säga
 - "Nu börjar vi städa ihop det som vi lekt med!
 - "Precis de där magneterna ska tillbaka in i lådan, snyggt!
 - "Var brukar vi ställa burken med färgpennor?"gör det lättare för den som har svårt att städa än att be det enskilda barnet att städa bort.
- **Timing.** Att ställa ett krav när barn är redo och mottagliga, ofta i samband med att något annat precis är avslutat, ökar chanserna att barnen kan leva upp till det. Vill vi berätta något eller visa något kan det vara bra att först göra en aktivitet med ett tydligt slut, till exempel sjunga en sång eller läsa en ramsa.
- **Anpassa miljön.** Finns det vrår för den som vill vara ifred? Har barnen som behöver hjälp nära till en vuxen? Behöver vi göra några anpassningar i lokalernas ljud eller ljus vid samling?
- **Lägga in motiverande handlingar.** Det kan vara en god idé att lägga in något som gör uppgiften roligare. Kan vi binda ihop det vi pratar om i en berättelse, ha en maskot som berättar eller som barnen får hjälpa? Pedagoger och barn kan hjälpas åt att ta tid på det som ska utföras, barnen kan tävla mot en vuxen, favoritboken kan läsas sedan aktiviteten är genomförd.

LEK - Positiv förstärkning

Ibland hamnar vi i onda cirklar av tjat, problemsituationer och upptrappade konflikter. Ingen pedagog vill vara gnällig, tjatig eller känna att de behöver säga till hela tiden. Det är i dessa lägen viktigt att fundera över vilken strategi och vilket förhållningssätt vi vuxna bör använda i förskolan. Hur resonerar ni i ert arbetslag?

Att förstärka och uppmärksamma det som är positivt är en mer effektiv och hållbar strategi än att fokusera på det som upplevs som negativt. Psykologisk forskning visar också att detta kan minska förekomsten av beteendeproblem. Genom att på ett medvetet och strategiskt sätt uppmärksamma och förstärka positiva saker kan man påverka beteendet i positiv riktning.

Det är effektivt att uppmärksamma det som fungerar eller är på väg att fungera, att lägga märke till och "ta på bar gärning" när barn gör rätt. Försök att fånga sådana tillfällen och hjälp barnen att tydliggöra och identifiera vilka strategier som användes vid det tillfället. Genom att förstärka och tydliggöra sådana beteenden och strategier ökar vi sannolikheten för att barnen ska anamma dessa.

Positiv förstärkning blir lättare om man tillsammans i arbetslaget funderar över vilka beteenden, förmågor eller lösningar som man vill förstärka, stötta och utveckla. Vill vi förebygga problem och konflikter vid cyklarna så behöver vi fundera över vilka lösningar vi vill att barnen ska använda sig av, förklara och tydliggöra sådana lösningar för att sedan leta efter och förstärka sådana lösningar eller lösningar som är "på väg".

Syftet med positiv förstärkning är alltid att öka sannolikheten för att ett önskvärt beteende ska förekomma oftare i framtiden.

Prata ihop dig med barnet eller barngruppen, vad är det som är önskvärt? Vilka beteenden och vilka strategier är det som ni vill se mer av? Var uppmärksam och håll utkik efter när det som ni pratat om sker.

- Vid uppmuntran och beröm är det viktigt att tänka på att vara så specifik och explicit som möjligt och sätta ord på beteendet. Vad är det som barnet har gjort när han eller hon får beröm?
- Tänk på att uppmuntra strategierna och ansträngningen istället för produkten eller målet. "Bra jobbat! Hur gjorde ni för att den här kojan skulle bli så spännande? Kan ni visa mig?"
- Förstärk din muntliga uppmuntran med ett tydligt kroppsspråk och tonfall.
- Kom ihåg att det är förväntat och naturligt att barn i förskolan har en begränsad förmåga att styra sina egna känslor, beteenden utifrån ålder och hjärnans utveckling. Barn med behov av särskilt stöd eller någon typ av funktionsvariation kan ha större svårigheter än de flesta med dessa typer av färdigheter. Positiv förstärkning kan då vara ett bra verktyg för att få till en fungerande vardag. Barn gör rätt om de kan!

- Ibland kan vi fastna i långa diskussioner om rätt och fel. När det handlar om att stärka positiva beteenden är ofta en viktigare fråga: Är den strategi vi använder hjälpsam eller inte? Fungerar det vi gör eller behöver tänka och agera på ett annat sätt?
- Ibland kan det vara värdefullt att arbeta tematiskt med något område inom vilket man vill se utveckling. Vilka strategier kan vi utveckla i gruppen? Prata generellt och allmänt om detta i helgrupp och uppmärksamma de beskrivna strategierna. Till exempel: Hur uttrycker vi oss vid konflikter? Hur visar man missnöje? Vilka strategier kan man använda när det blir svårt och man inte förstår en uppgift? Hur ska man få till en trevlig lek?

UTKAST

LEK - Steget före

Många gånger vet vi på förhand vilka situationer och moment som kommer att bli svåra för ett eller flera barn. Vi vet att det blir bråkigt vid de nya cyklarna, eller att Veronika behöver hjälp att avsluta hennes sandlådelek när den väl kommit igång. Vi vet vilka barn som har det svårt när vi genomför schemabrytande aktiviteter som teaterbesök eller utflykter.

Det kan också vara så att specifika delar av de dagliga rutinerna är på gränsen till för svåra för vissa. Att inte riktigt veta vad som ska hända skapar oro och stress, att inte klara av att vänta så länge som förväntas är jobbigt. Påminnelser, förberedelser och stöd kan behövas för att maximera möjligheterna att lyckas och för att förhindra stress. När du vet vilka situationer som kan bli svåra för barnen går det också att förebygga problemsituationer genom planering – att ligga steget före.

Första dagen tillbaka på förskolan efter en ledighet, kan det vara lite oroligt och inte så lätt att hitta tillbaka till rutiner, kompisar och aktiviteter. För att förebygga, oro, konflikter och bråk behöver vi ligga steget före. Vi kanske möter upp de barn som vi vet har det lite tuftt efter helger och lov. Vi anstränger oss särskilt och kanske planerar in någon uppskattad aktivitet. Vi investerar och satsar lite extra därför att vi vet att vi får igen det senare under dagen och veckan. Vi arrangerar extra tydliga, bekanta och förutsägbara aktiviteter som har ett uppskattat innehåll. Försöker minimera kritiska moment och skapa ett stort lekflöde.

Inför en potentiell problemsituation kan man ge de barn som behöver det "en färdplan"- en aktivitetsordning - att hålla sig till. Det ger barnet en förförståelse av vad som kommer att hända. Skapa "färdplanen" tillsammans med barnet och låt hen vara med och påverka. Barnet bör få svar på följande frågor:

- Vad ska jag göra?
- Var ska jag vara?
- Med vem ska jag vara?
- Hur länge ska det hålla på?
- Vad ska hända sedan?
- Varför ska jag göra det?

Glöm inte bort att prata igenom sådant som kan hända, moment under dagen som kan vara svåra för barnen, vilka strategier är bra att använda då? Vad gör man om det blir fel? Vad kan vi vuxna göra?